

Veća je vrijednost, iako manje atraktivna, što te večeri već deset godina ustupaju mjesto staroj glazbi. Nakon Grgića taj je smjer uspješno nastavio Juraj Gracin i upravni odbor uz podršku muzikologa iz Zagreba i Ljubljane. U tom dijelu nastupali su brojni strani ansambli specijalizirani za srednjovjekovnu i renesansnu glazbu iz više evropskih zemalja među kojima bismo naglasili: »Pro cantione antiqua« i »Landini Consort« iz Velike Britanije, »Guillaume de Machault« iz Francuske, »Ars rediviva« iz Rumunjske, »Kormorni orkestar za ranu glazbu« iz Kijeva, »Hortus musicus« iz Tallina, »Collegium musicum« iz Mađarske i drugi. Njima su se pridružili i naši sastavi, kao »Universitas Studiorum Zagrabienensis«, »Zagrebački madrigalisti« pod vodstvom Vladimira Kranjčevića, Hvalimira Bledšnajder na orguljama i čembalu, »Musica antiqua« iz Beograda, »Ansambel za staru muziku« iz Subotice i ove godine »Renesans« iz Beograda, »Collegium pro musica sacra« pod vodstvom č. s. Imakulate Malinka i »Slovenski oktet« iz Ljubljane. Svi su oni nastojali, s više-manje uspjeha, prenijeti na slušateljstvo stil vremena, bilo mistiku srednjovjekovna crkvenog pjevanja, ili lepršavost renesansnih dvorskih pjesama i plesova. Svaki je ostavio svoj pečat. Ipak se može razlikovati akademski točan pristup engleskih sastava, od drugih, kao Rusa, koji tu glazbu pokretima, slobodnijom interpretacijom i instrumentacijom nastoje više približiti slušateljstvu.

Da bi ta stara glazbena baština Evrope, a time i naša, postala prisutnija, članovi Donatovih večeri izdali su tri gramofonske ploče vrhunskih izvedaba i ujedno organizirali muzikološke simpozije (1981, 1982, i 1985.) na kojima se raspravljalo o našoj najstarijoj glazbenoj baštini (M. Demović, K. Kos, P. Vežić, C. Rihtman) kao i o radu nekih naših muzikologa: M. Grgića, A. Zaninovića, A. Matijevića, D. Plamenca, J. Andreisa te o odrazima proučavanja crkvenog pojanja istočnog obreda kod J. Križanića, F. Kuhaća, B. Širole, V. Zganeca i Vj. Novaka. Jedan zbornik radova tih članaka izišao je a ovogodišnja predavanja objavit će se u posebnom zborniku.

Nije bilo fanfara u prigodi ovogodišnje proslave... ali one su se čule kroz dvadeset i pet godina Donatovih večeri jer su — kako se izrazio predsjednik Skupštine općine Zadar — pridonosile napretku glazbene kulture grada Zadra, proučavanju i izvađanju stare glazbe, učvršćivanju mladih umjetnika, razvoju zbornog pjevanja i gradskog orkestra kao što su i obogatili turističku ponudu, suncem obasjanoga grada prepunog umjetničkih vrijednosti.

Josip Ante SOLDO

VIJESTI IZ INOZEMSTVA

NATJECANJE I KONGRES HARFISTA U IZRAELU

Ovog je ljeta (9—21. srpnja 1985) održano u Jeruzalemu i Tel-Avivu po deveti put *Međunarodno natjecanje harfista*. Učestvovala su 33 umjetnika na harfi iz 15 zemalja do 35. godine života. Uz žiri od 13 članova, skladatelja sve samih poznatih umjetnika na harfi, violini, bila su pozvana i 24. počasna gosta iz raznih zemalja, među kojima se našlo i moje ime. Zanimljivo je da su nakon prve etape otpali oni najstariji natjecatelji, iznad 27 godina. Iza druge etape, u treću su ušli samo mladi od 23. godine, dok je u četvrtom dijelu natjecanja, nagradu dobila 17-godišnja Japanka NAOKO YOSHINO. Druga nagrada nije dodijeljena nikome, a trećom je nagrađen 21-godišnji mladić iz Velsa JEUAN JONES. Završni koncert je bio vrlo svečan. Pobjednicu je pratila Izraelska filharmonija pod ravnanjem Zubina Mehte. Oboje nagrađenih mla-

dih umjetnika je, uz nagrade, primilo i ponude za brojne koncerte širom svijeta. Uz natjecanje je bilo organizirano razgledavanje Jeruzalema, prijem s koncertom (violinistice Ide Haendel i harfistice Judith Liber) u rezidenciji Predsjednika Republike, koncert Izraelske filharmonije i tome slično.

Neposredno nakon toga je Svjetsko udruženje harfista i prijatelja harfe održalo svoj *drugi Kongres* u kibucu blizu Jeruzalema (od 19—26. srpnja). Susretljivi domaćini su se svesrdno brinuli da nam boravak u njihovom hotelu bude vrlo prijatan. Na Kongresu se raspravljalo o problemima profesionalnih harfista: o harfistima kao koncertnim solistima, orkestralnim muzičarima i pedagogima. Bila je prikazana i najnovija »memorijska harfa« francuske tvrtke CAMAC na kojoj su primjenjena suvremena tehnička dostignuća (laseri, kompjuter, mikro-procesor i dr.), a na kojoj je silno pojednostavljeno (u odnosu na sadašnji sistem harfe s dvostrukim nizom pedala) moduliranje i kromatske alteracije tonova. Čuli smo i zanimljive koncerte (večer skladatelja i harfista zemlje domaćina; recital Rumunja Ivana Roncea; veče kompozicije zaslužnog harfiste, skladatelja i pedagoga Carlosa Salzedo povodom 100. obljetnice rođenja; koncert novih djela za harfu, na kojem sam svirala, uz skladbe i harfiste iz 10 zemalja, kompoziciju *Enyption* Ive Josipovića, i druge). Zatim je bila priredena izložba različitih tipova harfa, od malih dijatonskih do velikih koncertnih i električnih s pojačalima, koje je predstavilo nekoliko proizvođača harfa iz USA, Evrope, Japana, Izraela, Velsa i drugih zemalja. Sudionici Kongresa mogli su koristiti i svirati na njima koliko su željeli. Moglo se nabaviti i najnovija izdanja: nota, knjiga, ploča, zatim žice i ostali pribor za harfu. Održano je i nekoliko predavanja: o povijesnom razvitku žičanih instrumenata na Bliskom Istoku, o mikro-kompjutorskoj tehnologiji u muzici i druga. Posjetili smo duboko impresivan Memorijalni muzej u spomen žrtvama fašizma i zasadili drveće u pustinji, na brežuljku nasuprot Maslinskoj gori, sklopili mnoga nova poznanstva i prijateljstva i... Sve sami nezaboravni utisci koji obogaćuju čovjeka u stručnom i duhovnom pogledu.

Rajka DOBRONIC

NEKOLIKO UTISAKA SA SUNCANE MALTE

U srebrenom čunu plovim modrilom neba iznad nepreglednog Sredozemnog mora. Ta staza duga dva i pol sata avionske vožnje omogućila je mojim mislima da se spuste u srce, i u dušu, i da tako postanu bljesak u tom čudesnom modrilu. Avion se bliži k mjestu Luqa i slijeće na aerodrom. Autobusom se prevezoh u Sliemu, mjesto mog privremenog boravka. Glavni grad republike Malte je Valetta udaljena tridesetak minuta vožnje autobusom od Slieme.

Pred veče prošetah ulicama tog gradića kojeg sa tri strane zapljuskuje Sredozemno more. Osebnost u svakom pogledu. Ulice tihe i mirne kao da je mrtav grad. Život i živost porodica odvija se u obiteljskim kućama na jedan kat i vrtovima punim mediteranskog bilja. Kuće su građene od bijelog kamena (tesanog), sa drvenim, obojenim i staklom zatvorenim balkonima. Prozori uredni i čisti, ali kroz njih nitko ne gleda na ulicu. Ulice su čiste a jedini šetači su turisti. Sumrak me upozori da se moram vratiti. Koga upitati za orijentaciju? Penjem se ulicom. Zgrade kockastog oblika, ali tu bijelu monotoniju svaki je vlasnik kuće znao razbiti na svoj način. Uz živopisne balkone, vanjska ulazna vrata izrađena su od kovanog željeza u najraznolikijim ornamentima. Druga, drvena, vrata ukrašena su lijepim figurativnim kvakama. Kraj vrata na fasadi ukrasnim slovima piše prezime obitelji, a ne kućni broj. Tik do vrata postavljena je

od porculana, mjedi ili murano stakla, kip, najčešće Majke Božje ili Isusa, koji su kao zaštitnici kuće i obitelji. Iznad kipa je minijaturni fenjer čija mala električna žaruljica osvjetljava noću kip. Ovo je toliko lijepo i toliko se doima, da sam propuštala večernje šetnje uz more a obilazila ulicama zadivljeno zastajkujući pred vratima. Slična zapažanja sam imala i u mjestima: Mdina, Rabat, Mosta i Atalda. Valetta glavni grad Malte, nema toga bar u centru, jer su zgrade na dva ili tri kata a prizemlja popunjavaju trgovine.

Ljudi su crnopusi, pretežno niskog rasta, pristupačni, nadasve ljubazni, kulturnog ophođenja i duboke vjere. Obitelji su najčešće s troje djece ili četvero, a roditelji su neobično privrženi djeci i obiteljskom životu. Ovo su moji prvi utisci koji se tijekom mog boravka nisu izmijenili.

Katolički viteški red Ivanovci (hospitalci) osnovan u Jeruzalemu 1070. g. dijelio se na tri kategorije: vitezove (oružane borce), svećenike i one koji su posluživali bolesnike i putnike. Nosili su crne plašteve s bijelim križem. Poslije pada Jeruzalema 1187. g. povukli su se na Cipar, potom Rod, a kasnije predoše na Maltu. 1565. g. fra Jean Parisot de la Valette odlučio izgraditi novi tvrđi grad opasan debelim zidinama i tvrđavama u kojeg useliše 1571. g. i prozvaše ga Valetta. Tri godine kasnije izgradiše veliku crkvu, vrlo lijepu i posvetiše je sv. Ivanu, zaštitniku reda, koja 1816. g. dobi status katedrale. Trag i pečat tog viteškog reda sačuvan je na svakom mjestu pa i na današnjoj državnoj zastavi nalazi se u gornjem kutu križ.

Od 402 crkve na Malti u Valetti ih je 36. Ja sam obišla desetak. Sve su bogate umjetničkim ostvarenjima kipara i slikara i svaka je lijepa na svoj način. Unatoč ograničenom prostoru za pisanje, bio bi veliki propust s moje strane da ne kažem koju riječ o katedrali.

Vanjski izgled katedrale podsjeća na katedralu u Parizu (crkva Notre Dame), sa dvije kule a svaka ima četiri zvona. Zvonik nema. Unutrašnjost joj je podijeljena na tri lađe, a u bočnim su kapele: njemačka, talijanska, francuska, engleska, kastiljanska itd., ukupno ih deset. Dijelovi zidova i stupova koji nisu pod freskama ili tapiserijama bogato su ukrašeni ornamentima uklesanim u kamenu, tako da unutrašnjost crkve čine neopisivom. Pozadinu glavnog oltara predstavlja freska »Isusovo krštenje«, a originalni plan glavnog oltara radio je maltežanin arhitekt Lorenzo Gafa. Nove orgulje smještene su desno i lijevo od glavnog oltara, dok stare iz 17. stoljeća sklopljene stoje u oratorijumu. Atrijum oratorija, oratorij i muzej katedrale prebogati sa slikama, tapiserijama, misnim odjelima i drugim. Radi skučenog prostora spomenut ću samo najvrednija djela na Malti. Najimpresivnija slika je »Odrubljenje glave sv. Ivana« od talijanskog majstora M. M. Caravaggia. Na slici je u sjeni osvijetljenih pet figura što uočljivo prikazuju dramu. Duboko se doima »Krštenje Isusovo« od ta-

lij. slikara M. Pretia. Osebujan u bojama i kompoziciji, figure je tako plastično naslikao da djeluju kao skulpture. Od mnoštava tapiserija (najbogatije zbirke u svijetu) flamanskih motiva i izrade posebno je vrijedna »Posljednja večera« velikog majstora Ramona Perellos-a koju je dovršio Judocus de Vos iz Brisela.

Ušli smo u mjesec svibanj koji je na Malti vrlo svečan. Mnoštvo svijeta, djece i mladeži puni crkve. Prisustvovala sam nekoliko puta večernjici. Slušam sviranje na orguljama, pjevanje na malteškom jeziku s napjevima pomalo neobičnim. Ovu maltešku pjesmu sam zapisala, a uz pomoć maltežanina g. Maurice Galea prevela na naš jezik.

Prijevod

1. U ljepoti maja,
Marijo, naša Majko,
Oh, Kako slatko
Tvoje ime zvuči.
2. Kako jako ova riječ
Dolazi iz naših srdaca,
S nadom da naše molitve
Daju ti najveću slavu.

Refren:

Ti si ljepota neba,
Ti si sunce svijeta,
Ti si majka Boga
S tobom su sva vremena lijepa.

Pjesma ima osam strofa, a refren se pjeva iza svake dvije strofe.

Malteški jezik je poseban arapski dijalekt koji pripada (mahrebskoj) sjevernoafričkoj skupini dijalekata, ali se od njih udaljio izoliranim razvojem.

Što se tiče pjevanja na Malti nekad je tu cvjetalo koralno pjevanje. To potvrđuje 21 koralni pjevnik izložen u muzeju, dobro očuvani, veliki, s koralnim notama na crtovlju od četiri crvene crte. Prvu stranu krasi velike slike u koje su uklopljena početna slova, bordura oko stranice pravo je slikarsko umijeće.

Ne mogu se upuštati u detaljniji opis Valette i njenih znamenitosti kao što su: povjesni muzej iz doba vitezova, arheološki muzej, Fiorina itd. jer je cijela Valetta veliki muzej. Isto tako ni ostala mjesta koja sam prošla kao: Rabat sa katakombama površine 4000 m². Mdina sa starim gradom, Mosta sa monumentalnom crkvom (čija kupola je treća po veličini u svijetu) posvećena Gospi, Atalda sa botaničkim vrtom sv. Ante iz doba vitezova itd.

Na kraju, ovi poštenu ljudi što daleko usred mora žive puni su čvrste vjere, da iza magle koja obavlja ljudski život blista jedno drugo sunce, sjajnije od ovog svakidašnjeg.

Zdenka MILETIĆ

FIL — HLEWWA TA'MEJJU

Kliem: K. Psaila

Muzika: G. Carnana

Fil -Hlewwa- ta' Mej-ju Omm tagh-hina Ma - ri - ja Oh! Kemm i-dooq Hlejjju dak ismek sa-

bih Kemm toh rog qaw - wi-ja dil - kelma miun qalbra bit - ta-ma li tal - bna jagh-

tik: l'akbar gieh. Int l'għaxxa tassewax-xeme tajrol-qien. Int' Omm min halqek, mimli kul zmien.

ta Bik